

**SISEKAITSEAKADEEMIA
PÄÄSTEKOLLEDŽ**

**RAIN KURG
RS990**

**SPETSIALISTI JA EKSPERDI STAATUSE ANALÜÜS
TULEKAHJU KOHTUEELSEL MENETLUSEL**

LÕPUTÖÖ

Juhendaja: mag jur Georg Ambach

Tallinn 2003

REFERAAT

Käesoleva lõputöö uurimisobjektiks on spetsialisti ja eksperdi õiguslik seisund tulekahju kohtueelsel menetlusel. Töö on koostatud eesti keeles ning see koosneb sissejuhatausest, 4 peatükist, kokkuvõttest, võõrkeelsest resümeeist, kasutatud kirjanduse ja allikate loetelust ning lisadest.

Töö kuulub küll kriminalistika ühe allosa menetlustaktika valdkonda, kuid pidades silmas tulekahjude kohtueelse menetluse tulemuslikkuse tõstmise vajadust, on teema käsitus oma sisult aktuaalne ja tuleohutusjärelvalve ametnike praktiliseks tööks igati vajalik.

Protsessinormi kohaselt ei kuulu uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametniku pädevusse süütamiste ja mittetuleohutusnõuete rikkumisega põhjustatud tulekahjude menetlemine. Nende kuritegude puhul võib tuleohutusjärelvalve ametnik olla kaasatud uurimistoimingusse üksnes spetsialistina. Selleks aga peab tuleohutusjärelvalve ametnik teadma, milline on tema protsessuaalne seisund, samuti spetsialisti õigusi ja kohustusi.

30.05.2001 võttis Riigikogu vastu kohtuekspertiisiseaduse (RT I 2001, 53, 309) ja KrMK muutmise seaduse (RT I 2001, 53, 313). Viimane tõi endaga kaasa olulised muudatused KrMK §-s 60, mis näeb ette eksperdi õiguseid ja kohustusi. Tehtud muudatused jõustusid 01.01.2002. Kuna seadusandja on nimetatud paragrahvis teinud olulisi muudatusi, mis on tingitud sätete kooskõlla viimiseks kohtuekspertiisiseaduse sätetega, siis selgitatakse lähemalt millised on eksperdi õigused ekspertiisi tegemisel, tema kohustused eksperdikis määratuna ning millistel juhtudel on eksperdil seaduslik õigus ekspertiisi tegemisest keelduda. Ekspertiisi liigina käsitletakse töös tulekahjuexpertiisi.

Töö üheks eesmärgiks on igakülgsest selgitada ja tugevdada veendumust, et tulekahjude kohtueelse menetluse tulemuslikkuse tagamiseks tuleb uurimistoimingutesse kaasata rohkem spetsialiste ja eksperte ning laiemalt rakendada mitteõiguslikke eriteadmisi ekspertiisi vormis.

Töös tuginen erialakirjandusele, õigusaktidele, menetlus- ja ekspertiisipraktikale. Uurimismeetodina kasutan analüüsi, võrdlust ja tõlgendust.

SISUKORD

REFERAAT	2
LÜHENDID	5
SISSEJUHATUS	6
1. SPETSIALISTI JA EKSPERDI MÕISTE KRIMINAALMENETLUSES	10
1.1. Spetsialisti mõiste.....	10
1.2. Eksperti mõiste.....	12
1.3. Tuletõrjespetsialisti iseloomustus.....	13
1.4. Tulekahjueksperti iseloomustus.....	16
2. SPETSIALISTI JA EKSPERDI KAASAMINE KRIMINAAL- MENETLUSSE	18
2.1. Spetsialisti ja eksperti kriminaalmenetlusse kaasamise vajadus.....	18
2.2. Tuletõrjespetsialisti uurimistoimingusse kaasamise õiguslik alus.....	21
2.3. Tulekahjueksperti kriminaalmenetlusse kaasamise õiguslik alus.....	23
2.4. Tuletõrjespetsialisti õiguslik seisund uurimistoimingus.....	24
2.5. Tulekahjueksperti õiguslik seisund kriminaalmenetluses.....	27
3. TULETÕRJESPETSIALISTI MÄÄRAMINE EKSPERTDIKS	28
3.1. Tuletõrjespetsialisti ekspertiks määramise õiguslik alus.....	28
3.2. Probleemid tuletõrjespetsialisti määramisel ekspertiks.....	29
4. EKSPERDI ÕIGUSTE JA KOHUSTUSTE ANALÜÜS TULEKAHJUEKSPERTIISI MÄÄRAMISEL JA TEGEMISEL	31
4.1. Eksperti õiguste ja kohustuste tekke alus.....	31
4.2. Eksperti õigused tulekahjuekspertiisi tegemisel.....	32
4.3. Eksperti kohustused tulekahjuekspertiisi tegemisel.....	35
KOKKUVÕTE	37
SUMMARY	39
KASUTATUD KIRJANDUS	42
KASUTATUD ALLIKAD	43
LISAD	44
Lisa 1. 1997-2002. aastatel toimunud tulekahjud ja määratud ekspertiisid.....	44

Lisa 2. Diivani põlengu jäljed (3 fotot).....	45
Lisa 3. Veoauto süütamise koht (2 fotot).....	46
Lisa 4. Hoones toimunud tulekahju tulelevimiskoonus (2 fotot).....	47

LÜHENDID

KrMK	Kriminaalmenetluse koodeks
KS	Kohtuekspertiisiseadus
KEKK	Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskus
KrMS	Kriminaalmenetluse seadustik
KETUL	Kohtuekspertiisi Teadusliku Uurimise Laboratoorium
KarS	Karistusseadustik

SISSEJUHATUS

Tulekahjuga seotud kuritegude tulemuslikuks menetlemiseks on vaja tunda nende toimepanemise viise, samuti teada, millistest allikatest võib saada andmeid tõendamisele kuuluvate asjaolude kohta, milliseid kuriteojälgi on võimalik tõendamisel kasutada ning kuidas on kõige otstarbekam korraldada kriminaalasjas kohtueelset menetlust.

Kuritegude kiire ja täieliku avastamise, samuti ärahoidmise ja ennetamise eelduseks on nüüdisaja teaduse ja tehnika tõhusam ja laialdasem kasutamine kriminaalasjade kohtueelisel menetlusel, kusjuures määravat osa etendab siin kriminalistika kui kriminaalteaduste haru.

Tänases Eestis on paljud päästeasutuste ametnikud arvamusel, et tuleohutus- järelevalve ametnikud või siis tuletõrje- ja päästeametnikud peaksid tulekahjude kohtueelisel menetlusel osalema uurimistoimingutes üksnes spetsialistina, mitte aga menetlema kriminaalasja uurija õigustes.

Tuntud saksa kohtuekspert Klaus – Dieter Pohl on iseloomustanud tulekahju kui sündmuse uurimist sõnadega: “Tuginedes jälgede seadusele, on tulekahju puhul uurimistoimingud suunatud eelkõige tulekahju tekkepõhjuse kindlakstegemisele”.¹ See viitab sellele, et tulekahju kohtueelisel menetlusel tuleb uurimisobjektist sõltuvalt kasutada laialdaselt tuletõrjetehnika, soojusfüüsika, põlemiskeemia, soojustehnika, elektrotehnika ja veel rida teisi mitteõiguslikke eriteadmisi. Nimetatud alade saavutusi tuleb õigesti ja täielikult ära kasutada kaasates uurimis- ja menetlustoimingutesse asjatundjaid ekspertide ja spetsialistidena.

Autori uurimus käsitleb spetsialisti ja eksperdi õiguslikku seisundit tulekahju kohtueelisel menetlusel. Töö käsitus ei hõlma spetsialisti ja eksperdi staatuse analüüsi kohtulikul menetlusel, kuna see nõuab eraldi käsitlust. Uurimismeetodina kasutan analüüsi, võrdlust ja tõlgendust.

---

¹ Vt K.-D. Pohl. Handbuch der Naturwissenschaftlichen Kriminalistik. – Kriminalistik Verlag, Heidelberg, 1981, S 91.

Valitud teema aktuaalsust põhjustab asjaolu, et mitteõiguslikud eriteadmised on kaasaja kriminaalmenetluse oluliseks vahendiks, mis võimaldavad nüüdisteaduse ja –tehnika saavutusi kasutades suurendada kriminaalasjas tähtsust omava tõendusteabe mahtu ja selle usaldusväärsust. Tuginedes teoreetilistele väidetele ja menetluspraktikale, on ilmne et kriminaalmenetluse efektiivsus ja tulemuslikkus rajanevad õiguslaste teadmiste ja kogemuste kasutamisele koos mitteõiguslike eriteadmiste rakendamisega.

Menetlus- ja kohtuekspertiisipraktika kinnitab, et meil vabariigis esineb küllaltki tihti juhtumeid, kus kriminaalasjas üleskerkinud küsimuste lahendamine nõuab mitteõiguslike eriteadmisi teaduse, tehnika, kunsti, meditsiini või mõnest muust valdkonnast. Nüüdisteaduse ja –tehnika pideva arenguga kaasneb ka erinevate inimteadmiste üha tihedam läbipõimumine.

Tulekahjude menetluspraktika näitab, et paljudel juhtudel ei oska uurija kasutada kõiki neid võimalusi, mis tagaksid kriminaalasja igakülge, täieliku ja objektiivse kohtueelse menetluse. Näitena võib siin tuua juhtumid, kus tulekahjuekspertiisi määramise on tinginud menetlustähtaegade pikendamise vajadus, uurija kõhklemine otsuste vastuvõtmisel, samuti spetsialisti või eksperdi kaasamise võimaluste mitteteadmine.

Autor on seadnud töö eesmärgiks analüüsida, millised õiguslikud võimalused on seadusandja kehtestanud spetsialisti ja eksperdi kaasamiseks uurimis- ja menetlus-toimingutesse tulekahju kohtueelsel menetlusel, milline on nende menetluslik seisund, st kas spetsialist ja ekspert omavad menetluslikku iseseisvust või mitte ning millised on nende õigused ja kohustused kriminaalmenetluses.

Töö koosneb 4. osast. Esimene osa käsitleb spetsialisti ja eksperdi mõistet kriminaalmenetluses. Mõistete “spetsialist” ja “ekspert” lahtimõtestamine nõuab juhendumist kriminaalmenetluse seadusest, kohtuekspertiisiseadusest ja teistest õigusaktidest, kuna erialakirjanduses puuduvad selles osas ühtsed seisukohad. Näiteks Õigusleksikoni kohaselt on spetsialist kriminaalmenetluses osalev erapooletu asjatundja, kes oma eriteadmiste tuginedes abistab kohtueelset menetlejat üksikute uurimistoimingute tegemisel.² Antud spetsialisti mõiste määratlusest ilmneb, et see ei ole

---

² Maurer, K. 2000. Õigusleksikon- Tallinn, 291

täpne ja seega ka mitte täiesti õige, kuna see ei tulene otseselt KrMK § 111¹ lõikest 3, mis sätestab, et uurimistoimingust osavõtmisel kasutab spetsialist eriteadmisi ja oskusi.

Kriminaalmenetluse seadusest tulenevalt (KrMK § 59 lg1) on eksperdi puhul tegemist isikuga, kes omab mitteõiguslikke eriteadmisi, mille rakendamine on vajalik menetluses olevas kriminaalasjas. Spetsialisti ja eksperdi mõistete võrdlemisel hakkab silma, et eksperdi puhul seadusandja millegipärast oskuste kasutamisest ei kõnele. Kas sellest tulenevalt tuleb järeldada, et eksperdi puhul ei kõnelda oskuste kasutamisest seepärast, kuna tal need puuduvad või ekspertuuritingutes ekspertiisi tegemisel ta neid ei vaja? Kas loogika seisukohalt saab pidada õigeks, et inimesel tekivad oskused ja vilumused teadmisteta?

Võttes aluseks mõisted “eriteadmised” ja “oskused” püüan esimeses osas ise loomustada nii tuletõrjespetsialisti kui ka tulekahjueksperti.

Teises osas käsitlen spetsialisti ja eksperdi kaasamist kriminaalmenetlusesse ning analüüsin nende kaasamise õiguslikku alust ja staatust. Pidades silmas, et kriminaalmenetlus on tõendamismenetlus, mille elementideks on tõendite kogumine, kontrollimine ja hindamine, püüan näidete põhjal tõestada, et spetsialist ja ekspert on kriminaalmenetluses tõendamisele kaasatud subjektid.

Uurimistoimingusse spetsialisti kaasamisel on rõhuasetus asetatud spetsialistil igasuguse menetlusliku iseseisvuse puudumisele, kuna tema kaasamine uurimistoimingusse ja seega ka kriminaalmenetlusesse toimub uurija kaudu, kes menetluslikult on uurimistoimingu teostaja ja kelle korraldused on spetsialistile kohustuslikud.

Eksperti puhul vaatlen tema kriminaalmenetlusesse kaasamise õiguslikku alust kahest aspektist: 1) eksperdi kaasamisel uurimistoimingusse spetsialistina ja 2) eksperdile ekspertiisi tegemise ülesandeks tegemisel. Seega võrdluse aluseks on võetud uurimistoiming (nt sündmuskoha vaatlus, läbiotsimine, uurimiseksperiment jms) ja menetlustoiming (mitteõiguslike eriteadmiste rakendamise erivorm – ekspertiis).

Kolmandas osas analüüsin tuletõrjespetsialisti eksperdiksi määramise õiguslikku alust ning millised probleemid võivad sellega tõusetuda. Siin on rõhuasetus pandud

kriminaalmenetluse seaduse nendele sätetele, mis õiguslikult reguleerivad eksperdi määramist, samuti mis on eelduseks tuletõrjespetsialistile ekspertiisi tegemise ülesandeks tegemisel. Näiteks kas tuletõrjespetsialisti määramisel eksperdiks piisab üksnes mitteõiguslike eriteadmiste olemasolust või on tarvis midagi enam?

Neljandas ja ühtlasi viimases osas analüüsin eksperdi õigusi ja kohustusi tulekahju-ekspertiisi määramisel ja tegemisel, samuti võrdlen kehtivaid seaduse sätteid nende sätetega, mis on juba kehtivuse kaotanud. Selles osas on põhilise tähelepanu objektiks eksperdi õiguste ja kohustuste tekke alus.

Ekspertiisi õigused ja kohustused ekspertiisi tegemisel kriminaalasjas sätestatakse kriminaalmenetluse koodeksi – KrMK § 60 (alates 01.07.2004 kriminaalmenetluse seadustiku – KrMS) ja 01.01.2002 jõustunud kohtuekspertiisiseadusega. Ekspertiisipraktika kinnitab, et ekspert peab tundma KrMK sätete järgi oma õigusi ja kohustusi ning ekspertiisi tegemise menetluslikku korda.

Töö rajaneb eesti- ja võõrkeelsel erialakirjandusel, normatiivmaterjalidel ning Eesti Vabariigi menetlus- ja kohtuekspertiisipraktikal.

1. SPETSIALISTI JA EKSPERDI MÕISTE KRIMINAALMENETLUSES

Uurides ja analüüsid KrmK sätteid, mis käsitlevad spetsialisti ja eksperdi mõistete määratlemist, veendus, et need ei ole identsed. Järgneva analüüsi ja võrdluse tulemusena püüan välja tuua need erinevused, mis tulenevad kriminaalmenetluse seaduse sätetest.

1.1. Spetsialisti mõiste

Sissejuhatuses märkisin ära, et “Õigusleksikonis” antud spetsialisti legaaldefiniitsioon ei kattu KrmK § 111¹ lg 3 sättega, mis näeb ette, et spetsialist tugineb uurimistoimingutes nii oma eriteadmistele kui ka oskustele. Kui tugineda erialakirjandusele, siis selles defineeritakse, et spetsialist on isik, keda uurija kaasab osalemiseks uurimistoimingutes abistamiseks tõendite kogumist, uurimist, hindamist ja kasutamist.³ Õigusleksikonis avaldatud spetsialisti mõistega kattub ka E. Kergandbergi poolt esitatud spetsialisti definiitsioon, kes väidab oma teoses, et spetsialist tuginedes oma eriteadmistele abistab uurijat üksikute uurimistoimingute läbiviimisel.⁴ Ei saa muidugi välistada, et E. Kergandberg võis sellise olulise osa protsessinormist nagu seda on “oskuste kasutamine” spetsialisti poolt, jätta juhuslikult tähelepanuta. Seda enam, et E. Kergandbergi artiklis “Eriteadmiste mõistest kriminaalprotsessis” täheldatakse spetsialisti oskuste kohta. “Eriteadmiste rakendamise vajadusega peaks kaasnema ekspertiisi määramine, samal ajal kui vajadus kasutada erioskusi peaks kaasa tooma spetsialistide abi kasutamise”.⁵

Erialakirjanduses ja kriminalistika õppevahendites toonitatakse, et spetsialist ja ekspert kasutavad kriminaalmenetluses üksnes mitteõiguslikke eriteadmisi, kuid KrmK §-st 111¹ lg 3 ei loe kuidagi välja, et spetsialist kasutab mitteõiguslikke eriteadmisi. Samas aga erinevalt spetsialistist on seadusandja eksperdi mõiste määratlemisel (30.05.2001 vastu võetud KrmK muutmise seadus)⁶ eksperdil olevate eriteadmiste lahtimõtestamisel täpsem ja konkreetsem – eksperdil on mitteõiguslikud eriteadmised.

---

³ Vt Криминалистика: Краткая энциклопедия/ Авт.-сост. Р. Белкин. – Москва: Большая Российская энциклопедия, 1993, lk 80.

⁴ Vt E. Kergandberg. Algteadmisi kriminaalprotsessist. Tallinn: Olion, 1990, lk 39.

⁵ Vt E. Kergandberg. Eriteadmiste mõistest kriminaalprotsessis. / Nõukogude Õigus 1981, nr 2, lk 106.

⁶ Vt RT I 2001, 53, 313.

Eriteadmised antud kontekstis on sellekohased teadmised, mida antud kriminaalasja lahendamiseks on vaja (näiteks tulekahju puhul soojusfüüsika, põlemiskeemia jm sellealased teadmised). Et sõna „eri“ või „eriline“ lahkamine on liialt filosoofiline, ei peatuks sellel pikalt, vaid tooks välja tema lühikese seletuse nii nagu seda on tehtud erialakirjanduses: “„Eriline“ ei kujuta endast midagi erist selle sõna argises tähenduses, ta on lihtsalt mingi „üksiku“ suhtes lihtsalt vähem „üldine“, kui see „üldine“, mille suhtes ta on „eriline“”.⁷

Ei saa nõustuda ka seisukohaga, et KrMK § 111¹ lg 3 sätte kohaselt kasutab spetsialist oskusi, eksperdi puhul aga ei kõnelda oskuste kasutamisest midagi, mistõttu võib arvata, et eksperdi puhul ei kõnelda oskuste kasutamisest seetõttu, et tal need puuduvad või ekspertuuringutes ekspertiisi tegemisel ta neid ei vaja.

Praktika kohaselt omandab inimene oskused ning vilumused õppimise ja harjutamisega, samuti praktilises töös. Mida keerulisem on inimesel elukutse, seda rohkem vajab ta aega vilumuste saamiseks vajalikul tasemel. Teadmiste rakendamise edukus sõltub oskuste ja vilumuste suurusest, sest sellega on nendes ka teadmised enam kinnistunud.⁸

Oskuste kasutamise puhul tuleb silmas pidada eeskätt nende kasutamist menetluspraktikas. Uuriija kaasab uurimistoimingusse spetsialistina sageli riikliku ekspertiisi-asutuse (nt KEKK-i) eksperte. Sel juhul laienevad eksperdile KrMK § 111¹ sätted ja tal on seaduslik kohustus uurija abistamisel kasutada oma eriteadmisi ja oskusi.

Kuna kriminaalmenetluses ilmneb spetsialisti mõiste selgelt KrMK § 111¹ sätetest, siis eeltoodud analüüsist tulenevalt pean õigeaks defineerida spetsialisti mõistet järgnevalt: spetsialist on isik, kes tuginedes oma mitteõiguslikele eriteadmistele ja oskustele abistab uurijat üksikute uurimistoimingute läbiviimisel. Sellisel moel ei teki ka kahtlust, et spetsialist, kaasatuna uurija poolt uurimistoimingusse, kasutab üksnes mitteõiguslikke eriteadmisi tõendite avastamisel, talletamisel, kontrollimisel ja hindamisel.

⁷ E. Kergandberg. Eriteadmiste mõistest kriminaalprotsessis. / Nõukogude Õigus 1981, nr 2, lk 106.

⁸ Н. Суругина. Индивидуальный субъект: единство опыта и деятельности / Опыт и его место в социальном познании: Сб. Науч. трудов / Калининский гос. ун-т. Калинин, 1984, lk 149.

1.2. Eksperti mõiste

KS § 4 lg 1 sätestab, et ekspert on isik, kes ekspertiisi tehes kasutab mitteõiguslikke eriteadmisi. Siit järeldub, et nii kriminaal-, tsiviil- kui ka väärtetasandil toimimisele kuuluvate tähtsate asjaolude tuvastamiseks kasutab ekspert ainult mitteõiguslikke eriteadmisi. Eksperti määramise õigus kohtueelsel menetlusel on kooskõlas KrMK § 59 lg 1 sättele antud uurijale ja prokurörile.

Kriminaalmenetluses on ekspertiis kõige levinum mitteõiguslike eriteadmiste kasutamise vorm. KrMK § 158 lg 1 lubab ekspertiisi teha riiklikus ekspertiisiasutuses töötaval kohtuekspertil või ekspertiks määratud muul isikul. Lähtudes KS §-st 4 lg 2, mis näeb ette, et ekspertiks võib olla kohtuekspert, riiklikult tunnustatud ekspert või menetleja määratud muu isik, võib järeldada, et KrMK § 158 lõikes 1 ekspertiks määratud muu isiku all mõeldakse ka riiklikult tunnustatud eksperti, sest muidu ei ole protsessinorm kooskõlas materiaalõigusnormiga.

KrMK § 59 lg 1 kõneleb ekspertist kui isikust, kellel on sellised mitteõiguslikud eriteadmised, mille kasutamine on vajalik menetluses olevas kriminaalasjas, jättes mainimata vajalikud oskused. Seoses sellega vajab lahendamist küsimus: kui uurimistoimingusse spetsialistina kaasatud ekspert peab vastavalt KrMK § 111¹ lõikele 3 kasutama nii oma eriteadmisi kui ka oskusi, siis kuidas on võimalik, et ekspertiisi määramisel saab ta ekspertiisi tegemisel uuringutes hakkama üksnes mitteõiguslike eriteadmiste kasutamisega.

On ju ilmselge, et inimesel on teadmised vajaliku ja efektiivse tegevuse eelduseks, mistõttu ilma teadmisteta ei saa tal olla ka oskusi ja vilumusi. Kuna eriteadmised, -oskused ja -vilumused moodustavad ühe terviku, on nad vastastikku seotud ning seepärast pole ka võimalik rakendada oskusi või vilumusi teadmistest lahus.⁹ Eeltoodust järeldub, et ka ekspert rakendab ekspertuuringutes ekspertiisi tegemisel nii eriteadmisi kui ka oskusi.

---

⁹ Vt N. Surovegina. Osund teos, lk 149; H. Lindmäe. Küberneetilised juhtimissüsteemid kohtuekspertiisi korraldamisel kriminaalprotsessis. Tartu Ülikooli Toimetused, 1992, lk 24.

1.3. Tuletõrjespetsialisti iseloomustus

Võttes arvesse, et töö käsitus hõlmab spetsialisti ja eksperti seoses tulekahju kohtueelse menetlusega, siis nimetatud isikute näol pean silmas ka tuletõrjespetsialisti ja tulekahjuexperti.

Erialakirjanduses ollakse arvamisel, et tulekahju puhul peab sündmuskoha vaatlusel olema tingimata kaasas niisugused tehnikavahendid, nagu: puu- ja rauasaag, kirves ning labidas, samuti ka torkevarras, millele lisandub veel mitmesugust pakkematerjali. Uurijale esitatakse nõudeks, et ta peab olema vastavas riietuses.¹⁰ Autor on arvamisel, et kui sündmuskoha vaatluse käigus tekib vajadus kasutada eritehnikat, tuleb kaasata selleks ka erialaspetsialist, kellel on eriteadmised vajalike tehnikavahendite kasutamiseks. Muidugi ei saa igal konkreetsel juhtumil välistada, et uurija ei ole võimeline ise sündmuskoha vaatlust läbiviima, kuid erialaste küsimuste lahendamisel võib tal jääda puudu nendest eriteadmistest, mida omavad vastava eriala spetsialistid.

Kriminaalmenetluse seadus näeb ette, et uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnike ülesandeks on teostada edasilükkamatuid uurimistoiminguid tuleohutusnõuete rikkumise asjades. Kuid kui olukord nõuab erialaseid teadmisi, on soovitatav kaasata vastava eriala spetsialisti eraldi, kuna see soodustab kriminaalasja uurimist ning uurija saaks sel juhul tegeleda rohkem asja õigusliku poolega. Spetsialisti praktiline abi võimaldab uurijal pöörata rohkem tähelepanu uurimistoimingu taktikale. Antud situatsiooni puhul hakkab toimuma ka nõ järelvalve teineteise suhtes. See tähendab, et uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnik, kellel on samuti erialaseid teadmisi, saab samal ajal kontrollida ka spetsialisti tööd, mis omakorda tõhustab asja uurimist. Sündmuskoha vaatlust peetakse tulekahjude menetlemisel üheks tähtsamaks uurimistoiminguks nii erialakirjanduses kui ka menetluspraktikas, kuna vaatlusega selgitatakse tõendamisel tähtsad esemed ja jäljed.¹¹

Spetsialistiks tuletõrje- ja päästealal võib Eesti Vabariigis pidada isikut, kes omab teadmisi just tuletõrjetehnika, põlemiskeemia, soojusfüüsika, elektrotehnika, tuletõrje-

---

¹⁰ J. Somer. Sündmuskoha vaatlus. Paikuse Politseikool, 1996, lk 73.

¹¹ J. Somer. Osund teos, lk 73.

veevarustuse ja tuleohutuse alal. Selliseid õppeineid omandatakse reeglina kutseõppeasutustes, mis on suunatud teatavale haridusalale.

Kutseharidus on teatud erialal töötamiseks, teatud kutse saamiseks (nt Väike-Maarja Päästekooli põhimääruse¹² p-de 7 ja 8 kohaselt on kooli tegevuse eesmärk kutsekeskhariduse omandamise ja tööalase koolituse kaudu täiendkoolituse ning ümberõppe võimaluste pakkumine tuletõrje- ja päästealal. Kool töötab kooskõlastatult Päästeametiga välja õppekavad kooli erialade ja kursuste lõikes), teatud ametikohale kandideerimiseks või selle säilitamiseks vajalike teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste ja käitumisnormide süsteem, mille omandamine ja täiendamine loob eeldused tulemusrikkaks professionaalseks tegevuseks.

Väike-Maarja Päästekoolis õppides omandatakse eriteadmisi soojusfüüsikas, põlemiskeemias, tuletõrjevesivarustuses, tuletõrjetaktikas, tuletõrjetehnikas ja tuletõrjeautomaatikas, samuti päästetööde ja tuleohutusjärelvalve organiseerimises ja korraldamises. Õppetöö vormideks on loengud, seminarid, praktikumid ja praktilised harjutused. Päästekooli lõpetamisel omistatakse kooli lõpetajale tuletõrjuja-päästja kvalifikatsioon ning talle väljastatakse vormikohane lõputunnistus.

Praktika näitab, et tulekahju kiire lokaliseerimine ja likvideerimine on jõukohane inimesele, kes omab tuletõrje- ja päästealast väljaõpet ning on seotud selle elukutse ja tööga. Kasutades spetsiaalseid teadmisi põlemise katkesatmise mooduste ja tuletõrjetaktika alal, samuti kaasaja tulekustutustehnikat, võib ta julgelt astuda võitlusse tulega, et selle levikule panna võimalikult kiiresti piir ja seejärel põlemine täielikult likvideerida.

Päästekooli lõpetanud tuletõrjuja-päästja on tulekustutus- ja päästeala spetsialist, kes võib konsultatsiooni vormis nõustada, milliseid tulekustutus- ja päästevõtteid ning meetodeid tulekahju puhul kasutada. Tuletõrje- ja päästealane haridus võimaldab tal anda tulekahju kriminaalasjas tunnistajana ülekuulamisel üksikasjalikke ütlusi põlemise, tule leviku ning tulekustutus- ja päästetööde teostamise kohta.

---

¹² Põhimäärus on kinnitatud siseministri 21.01.1999 määrusega nr 1. Vt RTL 1999, 19, 205.

Kas sellise väljaõppega spetsialisti saab tulekahju kohtueelsel menetlusel kaasata spetsialistina sündmuskoha vaatlusse? Saab küll, kuid tingimusel, et tal on olemas just need mitteõiguslikud eriteadmised ja oskused, mida antud uurimistoimingu toimetamisel vajatakse.¹³ Enne sündmuskoha vaatluse algust on uurijal küsitluse teel võimalik veenduda spetsialisti kompetentsuses ja seejärel otsustada, kas spetsialisti kaasata uurimistoimingusse või mitte.

Rakenduslikes kõrgkoolides (nt Sisekaitseakadeemia päästekolledžis) omandatakse kõrgharidus diplomiõppe õppekava alusel, mis on professionaalsete oskuste ja vilumustega (erialase kvalifikatsiooniga) lõppev kõrgharidus.¹⁴

Sisekaitseakadeemia päästekolledžis hõlmab tuleohutuse- ja päästealainseneri väljaõpe 160 ainepunkti (neli aastat õpinguid). Võrreldes Väike-Maarja Päästekooliga on päästekolledži õppekava maht suurem ja kohustusliku õppepraktika aeg pikem. Inseneritehnilistest ainetest omandatakse nimetatud kõrgkoolis teadmisi rakendusfüüsikas, rakendusmeaanikas, elektrotehnikas, rakenduskeemias ja automaatikas.

Tuleohutusjärelevalve ametnike suhtes kehtib nõue – nad peavad omama erialast kvalifikatsiooni. Siseministri 24.10.1994 määrus nr 21 “Riigi ja kohaliku omavalitsuse tuletõrjajärelevalve ametiisiku kvalifikatsiooninõuete kehtestamine”¹⁵ näeb punktis 1 ette, et riigi ja kohaliku omavalitsuse tuletõrje- ja päästeasutuse või maavalitsuse tuletõrje- ja päästeala struktuuriüksuse tuletõrjajärelevalvet teostama volitatud ametiisik peab vastama ühele järgmistele kvalifikatsiooninõuetest: tal peab olematuletõrje- või tuletõrje- ja päästealane kõrg-, keskeri- või kutseharidus.

Erialane kvalifikatsioon omistatakse selle taotlejale veel sel juhul, kui ta on lõpetanud riigi ja kohaliku omavalitsuse päästeasutuste järelevalveametnike tuletõrje- ja päästetöödealase 300-tunnise õppeprogrammiga kursuse, mis on kinnitatud Päästeameti 14.04.1999 käskkirjaga nr 37.¹⁶

¹³ Tulekahjude menetluspraktika näitab, et sündmuskoha vaatlusesse spetsialistina kaasamisel eelistatakse tulekahjuksperdi kõrval veel tuleohutusjärelevalve ametnikku. Siseministri 03.05.1996 määrus nr 7 lubas sündmuskoha vaatlusesse kaasata spetsialistina tuletõrje-päästeametnikku, kuid see muudeti siseministri 24.03.1999 määrusega nr 57 ära ning nüüd võib uurija sündmuskoha vaatlusesse kaasata tuleohutusjärelevalve ametnikku. Vt RTL 1996, 54, 336 ja RTL 1999, 53, 717.

¹⁴ Sisekaitseakadeemia põhimäärus. – Kinnitatud Vabariigi Valitsuse 04.06.1998 määrusega nr 125.

¹⁵ Vt RTL 1994, 47/48.

¹⁶ Vt G. Ambach. Metoodilised soovitusel ja juhised tuleohutusnõuete rikkumise ja tulekahju kohtueelseks menetluseks. Päästeamet, 2000, lk 4.

Arvestades eeltoodut, tuleb kriminaalmenetluses mõista tuletõrjespetsialisti all erapooletut, erialaste oskuste ja teadmistega (st siis kas tuletõrje- või tuletõrje- ja päästealane kõrg-, keskeri- või kutsehariduse omandanud või Riigi Päästeameti poolt kinnitatud riigi ja kohaliku omavalitsuse päästeasutuse järelevalveametnike tuletõrje- ja päästetöödealane 300 tunnise kursuse läbinud) isikut, kes abistab ja suunab uurijat uurimistoimingu läbiviimisel.

1.4. Tulekahjueksperdi iseloomustus

Nii nagu spetsialisti puhul, on ka tulekahjueksperdil omad eripärad võrreldes teiste ekspertidega. KEKK-i tehnikaosakonna tulekahjuekspertide töö on põhiliselt ekspertiiside tegemine, uuringud ja uurimistoimingutes spetsialistina osalemine, kuid nende tegemiste hulka kuuluvad ka konsultatsioonid ja erialane koolitus.¹⁷

Nimetatud riiklikust ekspertiisiasutusest teeb autor juttu seepärast, kuna Eesti Vabariigi ainsad kohtueelsel menetlusel kasutatavad tulekahjueksperdid töötavad just selles valitsusasutuses. Tänapäevaks on neid ainult kolm kogu vabariigi peale, mis peaks olema vähene, arvestades tulekahjude koguarvu ja ekspertide poolt läbi viidud ekspertiise (vt lisa 1). Näitena toon 2002. aasta tulekahjude arvu - 17311 tulekahju, mille kohta tehti tulekahjuekspertiisi 141 korral, mis kogu tulekahjude arvust moodustab 0,82 %. Eelpool toodu annab mõtteainet selle kohta, kas tulekahjuekspertide olemasolu on üldse vajalik, kui peaaegu kõigi tulekahjude tekkepõhjused suudetakse kindlaks teha tulekahjuekspertiisi määramata.

Tulekahjuekspertiisi määramisel võib eksperdiksi määrata ainult sellist isikut, kes omab just neid mitteõiguslikke eriteadmisi, mida on vaja kasutada tulekahjuekspertiisi tegemisel. Sellest aga ei pea järeldama, et tulekahjuekspertideks saavad olla üksnes teadlased.

Veel 20. sajandi 60-ndatel aastatel ja hiljem oldi seisukohal, et eksperdiksi võib määrata ka ilma spetsiaalse teadusliku ettevalmistuseta, praktilise töö käigus teadmisi omandanud

---

¹⁷ RTL 2002, 46,644 §-d 5, 6 ja 12.

isikut, kuid tingimusega, et ta oma elukutset tunneb põhjalikult. Samas aga toonitati, et eksperdiks ei või olla isik, kes valdab teatavaid töövõtteid puhtmehaaniliselt, ei oma sügavamalt mõistmist tema poolt sooritatavast tööprotsessist ega ole võimeline tegema oma tööalal mingeid üldistusi.¹⁸

Eesti NSV Kohtuekspertiisi Teadusliku Uurimise Laboratooriumi (KETUL) põhimääruse p 6 kohaselt võisid eksperdiks, st ka tulekahjuekspertiks olla isikud, kes omasid kõrgemat haridust. Erandjuhtudel, seejuures atestatsioonikomisjoni igakordsel nõusolekul, oli eksperdina lubatud tööle võtta ka isikut, kes ei omanud kõrgemat eriharidust, kuid kes õppis oma erialal või oli suurte kogemustega spetsialist.

Võrdlusena eeltoodule tuleb märkida ära, et 01.01.2002 kehtima hakanud kohtuekspertiisiseaduse § 6 lg 1 p 3 esitab kohtuekspertidele veel kõrgemad nõuded. Nimelt kohtuekspertina võib töötada isik, kes on omandanud ekspertiisialal nõutava kõrghariduse Eesti Vabariigi kõrgkoolis või kelle haridus vastab sellele tasemele.¹⁹

Tulekahjuekspertiisi väljaõpe (koolitus, täiendkoolitus), samuti praktiline töökogemus eksperdina lubavad eeldada, et ta tunneb nüüdisteaduse- ja tehnika viimaseid saavutusi ning tulekahjuekspertiisi tegemise meetodikat. Nendest asjaoludest sõltub nii tulekahjuekspertiisi kvaliteet kui ka tulemuslikkus.²⁰

Tulekahjuekspertiks olek on isiku menetluslik seisund, mitte aga tema amet. Sellest järeldub, et isik, kes on oma ameti poolest tulekahjuekspert (nt KEKK-i tehnikaosakonna ekspert), ei saa olla ilma uurija poolt koostatud ekspertiisimääruseta tulekahjuekspertiks konkreetses kriminaalasjas.

---

¹⁸ Vt Eesti NSV kriminaalprotsessi koodeks: Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Eesti Raamat, 1965, lk 113, komm. 1.

¹⁹ RT I 2001, 53, 309.

²⁰ Vt G. Ambach. Tulekahjuekspertiisi ettevalmistamine ja määramine tulekahju kohtueelsel uurimisel. Tallinn: Ilo Kirjastus, 1999, lk 54.

2. SPETSIALISTI JA EKSPERDI KAASAMINE KRIMINAALMENETLUSSE

Neil juhtumel, kus kriminaalasjas üleskerkinud küsimuste lahendamiseks vajatakse mitteõiguslikke eriteadmisi tuletõrjetehnika, põlemiskeemia, füüsika, soojustehnika, elektrotehnika, tuletõrjeautomaatika või mõnest muust valdkonnast, tuleb asjaolude igakülgselt, täielikuks ja objektiivseks uurimiseks kaasata uurimis- ja menetlus-toimingutesse vastavaid asjatundjaid spetsialistide ja ekspertidena.

2.1. Spetsialisti ja eksperdi kriminaalmenetlusse kaasamise vajadus

KrMK § 111¹ lg 1 kohaselt on uurijal õigus kutsuda uurimistoimingust osa võtma spetsialisti. KrMK sätetest (nt KrMK §-d 142 lg 1, 150 lg 2) ilmneb, et uurija teeb seda vajalikel juhtudel – kui uurimistoimingu teostamisel on tarvis rakendada selliseid eriteadmisi ja oskusi, mida tal endal ei ole.²¹

Uurimiseksperiment (KrMK § 154) on uurimistoiming, mis kujutab endast uuritava sündmuse või olustiku osalist või täielikku kunstlikku taastamist uurija poolt, eesmärgiga teha kindlaks, kas antud tingimustes või viisil võis teatud tegevus või sündmus aset leida (nt kas kontrollitav objekt võis süttida vastastikusest hõõrdumisest tingitud ülekuumenemisest; kas kontrollitav objekt võis süttida kustutamata suitsuotsast jms). Uurimiseksperiment viiakse läbi eesmärgil saada uusi tõendeid ja nende abil kontrollida olemasolevaid tõendeid. Kui uurijale on uurimiseksperimenti tegemisel vaja abi (nt tehnikavahendite kasutamisel, skeemide ja plaanide koostamisel) ja nõustamist mitmesugustes erialastes küsimustes, kutsub ta eksperimendi teostamisest osa võtma vastava ala asjatundja – spetsialisti ja/või eksperdi. Siinjuures tuleb silmas pidada, et ekspert ei võta uurimiseksperimentist osa eksperdina menetluslikus mõttes, vaid uurija nõustaja või konsultandina.

²¹ Eriteadmiste mõistet on nii mõnigi kord käsitatud lihtsustatult, kinnitades, et nende all mõeldakse selliseid teadmisi, mida uurija ei valda. Vt В. Кутушев. К вопросу об участии специалиста в производстве следственных действий. ? Вопросы криминалистики и судебной экспертизы. – Вып. I.- Б. М.: Изд-во Саратовского ун-та, 1976, lk 35; Н. Lindmäe. Kohtuekspertiis. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 8.

Uurimiseksperimendi jaatava tulemise korral jäeldub sellest kontrollitava nähtuse, sündmuse või tegevuse võimalikkus, mitte aga selle tegelik toimumine. Juhul, kui uurimiseksperimendi tulemus on eitav, tähendab see küsimuse kateoorilist lahendamist.

Tulekahjuexpert kaasatakse kriminaalmenetlusse juhul kui uurimistoimingus on vaja rakendada mitteõiguslikke eriteadmisi ja kasutada tehnikavahendeid kuriteojälgede avastamisel ja esemelisel talletamisel ning asitõendina kasutatavate esemete äravõtmisel; rakendada tehnikavahendeid uurimistoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste talletamiseks; koguda ja talletada ekspertiisiks vajalikke lähteandmeid; abistada uurijat uurimistoimingu taktika kavandamisel.²²

Ekspertiisi vajadus tuleneb ekspertiisi tegemise vajalikkusest. Ekspertiisi tegemine sisaldab ekspertiisi eesmärki. Tulekahjuexpertiisi eesmärk on tulekolde paiknemise, tule leviku teede ning objekti põlemise kestuse tuvastamine, samuti kontrollitavast energiaallikast objekti süttimise tehnilise võimalikkuse kindlakstegemine ja muude põlemisse puutuvate asjaolude selgitamine.²³

Ekspertiisi peetakse mitteõiguslike eriteadmiste rakendamise erijuhtumiks. Ei ole välistatud, et uurijal on mingis valdkonnas piisavalt eriteadmisi (nt uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnikul rakenduskeemia, rakendusfüüsika jms alal; politseiasutuse uurijal kriminalistika alal) ja ta on võimeline neid kriminaalmenetluses ka ise kasutama. Erandiks on siin aga üks asjaolu – tal ei ole lubatud seda teha olukordades, kus tuginedes mitteõiguslikele eriteadmistele, on tarvis teha uus jäeldus. Antud asjaolu tuleneb sellest, et uurija ei saa olla ise tõendi allikaks, kuna sellega välistatakse kriminaalasja menetlemise objektiivsus ning see ei ole kooskõlas KrMK § 19 lg 1 nõuetega.

Spetsialisti ja eksperdi kaasamise vajadus kriminaalmenetlusse tulekahju asjades on enamikel juhtudel seotud selliste küsimuste lahendamisega, nagu: missugune aine või materjal on tules põlenud; kas põlemisjälgedes on säilinud põlevvedeliku jääke; kas ruumi seintel või mööblil on põlemisproduktide eraldumise käigus kujunenud tulekolde koonus; millest on tingitud tarindite söestumise sügavus või läbipõlemise avad jms.

---

²² H. Lindmäe. Menetlustaktika I. Tartu Ülikool. – Tartu: JTK, 1995, lk 9.

²³ G. Ambach. Osund teos, lk 48.

Näiteid tulekahju eripäradest on lisades 2, 3 ja 4, kus on välja toodud asjaolud, millele erinevate sündmuste puhul peab ekspert tähelepanu pöörama. Lisas 2 on olemas diivan, mille kokkupanemine ehk nõ tulekahjueelse situatsiooni moodustamine aitab leida tuleallikat, kuna põlenud objektil on näha tule levimise teekond. Lisas 3 on aga tegemist süütamisega, mida ilma ekspertiisita on äärmiselt raske kui mitte võimatu kindlaks teha.

Võttes arvesse asjaolu, et süütamine on tahtlik tegu, mida enamjaolt püütakse ka varjata (näiteks süüdates mõne potentsiaalse ohuallika juurest), võib ilma ekspertiisi tegemata jääda arvamus, et just mingi muu süüteallikas on tulekahju tekkepõhjuseks. Selliste eelarvamuste vältimiseks ja õige tulekahju põhjuse tuvastamiseks ongi tarvis rakendada mitteõiguslikke eriteadmisi ekspertiisi vormis.

Lisas 4 on näide uurimiseksperimentidest, kus on asetatud uus prügiurn põlenud kohale, millest järeldus, et põlenud ese võis olla prügiurn. Põlemiskoonus annab selge vihje tulekolde asukohale.

Spetsialisti kaasamise vajadus ilmneb selgemini järgmisest näitest. 18.01.2003 leidis aset tulekahju ühes Preesi tänaval asuvas elumajas. Sündmuskoha vaatlust teostanud uurija A. talletas ruumide paigutuse eskiisina. Uurija kaasas sündmuskoha vaatlusesse spetsialistina KEKK-i eksperdi B, kes teostas uurija poolt määratud toiminguid, sealhulgas ka ruumide skemaatilist talletamist sündmuskohal. Uurija ja spetsialisti poolt tehtud eskiisid võrdlemisel teineteisega ei kattunud. Tulekahjuekspertiisi määramisel ekspertiisiasutuse teisele eksperdile oleks selline hoolimatus ekspertiisiülesande lahendamist oluliselt raskendanud, kuna tule levimise teed ei vastanud uurija koostatud skeemile. Kui uurija ei oleks kaasanud vaatlusesse spetsialisti ja teinud talle ülesandeks ruumide paigutuse skemaatilist talletamist sündmuskohal, oleks ta pidanud läbi viima täiendava sündmuskoha vaatluse. Siit ka lihtne ja loogiline järeldus: kasuta võimalikult rohkem spetsialisti abi uurimistoimingute teostamisel, kuna see võimaldab tõsta kriminaalasja menetluse tulemuslikkust.

Arvestades tulekahjude kohtueelse menetluse keerukust ja omapära, andis siseminister 03.05.1996 välja määruse nr 7 "Politsei ning tuletõrje- ja päästeasutuste koostöö korra

tulekahju, plahvatuse, tehnoloogilise avarii, radioaktiivse saastatuse ja muu õnnetuse sündmuskohal “ kinnitamine.²⁴

Siseministri poolt kehtestatud kord reguleeris Politseiameti ja tema allasutuste, Kaitsepolitseiameti ja tema allasutuste ning Päästeameti ja kohalike tuletõrje- ja päästeametite koostöö korralduse tulekahju, plahvatuse, tehnoloogilise avarii, radioaktiivse saastatuse ja muu õnnetuse, mis põhjustas või võis põhjustada suure varalise kahju või muu raske tagajärje sündmuskohal. Määruses nähti veel ette juurdleja (uurija) õiguse otsustada sündmuskohal viibiva tuletõrje- ja päästeametniku kaasamise spetsialistina sündmuskoha vaatluse teostamisel KrMK § 111¹ sätestatud korras. Vajaduse korral võis juurdleja või uurija kuulata ära ka sündmuskohal viibiva tuletõrje- ja päästeasutuse esindaja arvamuse spetsialisti sobivuse kohta.

Antud määruse punkt on veenvaks kinnituseks, et tulekahjude kohtueelsel menetlusel on spetsialisti eriteadmiste ja oskuste rakendamine vajalik. Ühtlasi aitab see kaasa kriminaalasja igakülgsel, täielikul ja objektiivsel menetlemisel.

2.2. Tuletõrjespetsialisti uurimistoimingusse kaasamise õiguslik alus

Tuletõrjespetsialisti uurimistoimingusse kaasamise aluseks on protsessinorm, st KrMK § 111¹, mis näeb ette, et uurija peab jõudma selgusele spetsialisti vajalikes teadmistes, olema veendunud, et tema poolt kaasatav abiline ei ole antud asjast isiklikult huvitatud ning teavitama talle tema protsessuaalsed õigused ja kohustused ning võtma temalt selle kohta allkirja uurimistoimingu protokollil. Sellega on õigusliku poole formaalsused täidetud, mistõttu spetsialistil jääb üle vaid oodata uurija poolseid korraldusi vajalike toimingute tegemiseks. Spetsialist allub uurijale ning abistab teda uurimistoimingu teostamisel.

Spetsialisti vajalikke eriteadmisi, st pädevust võiks palju paremini määratleda, kui nende kohta eksisteeriks vastavalt erialale kindlad kriteeriumid. Antud töös olen tuletõrjespetsialisti mõiste formuleerinud definitsioonina. Võttes seda arvesse oleks

---

²⁴ Vt RTL 1996, 54, 336. Seoses KrMK-s ja päästeseaduses tehtud muudatustega tegi siseminister 24.03.1999 määrusega nr 57 nimetatud määruses rida muudatusi. Vt RTL 1999, 53, 717.

tunduvalt kergem kaasata uurimistoimingusse pädevat spetsialisti. Silmas tuleb pidada ka spetsialisti empiiriat ja pragmaatilisust, mis oluliselt tõstavad ja tagavad tema eriteadmiste ja oskuste rakendamise kvaliteeti. Arvestades uurija iseseisvust uurimistoimingu teostamisel, on lõppkokkuvõttes tema enda otsustada, milliste eriteadmiste taseme ja oskustega spetsialisti ta läbiviidavas uurimistoimingus vajab.

Kriminaalasjast huvitatuse keeld tuleneb KrMK § 20 lg 1, mille kohaselt spetsialist kuulub taandamisele kui ta isiklikult on otseselt või kaudselt sellest huvitatud või kui muud asjaolud tekitavad kahtlust tema erapooletuses. Sama paragrahvi lg 3 ei luba spetsialistil osaleda juhul, kui kohtueelset menetlust teostav ametiisik on sugulussidemeis temaga.

Spetsialisti kaasamist uurimistoimingusse võib ajendada prokuröri kirjalik juhised, mis on kooskõlas KrMK § 120 lg 2 p 5 sättega. Pidades silmas, et uurimisjuhul on vastavalt KrMK § 107¹ lg 1 p 2 õigus anda uurijale juhendeid kohtuelse menetluse teostamisel, tuleb ka seda normi pidada spetsialisti uurimistoimingusse kaasamise ajendiks. Tulenevalt KrMK § 107 lõikest 2, on kõigil menetlusosalistel õigus taotleda spetsialisti osavõttu uurimistoimingutest, kui asjaolu, mille tuvastamist taotletakse, võib antud kriminaalasjas tähtsust omada.

KrMK § 105 lg 4 p 2 näeb ette, et tuleohutusnõuete rikkumise asjades teostab kohtuelse menetlust e täpsemini öeldes edasilükkamatuid uurimistoiminguid uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnik. Kriminaalasja uurimine eeldab õiguslike eriteadmiste olemasolu, kuid arvestades tema erialast kvalifikatsiooni, omab tuleohutusjärelvalve ametnik eelkõige mitteõiguslikke eriteadmisi, mis on seotud tema elukutse ja tööga. Seega on uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnikul olemas kõik eeldused tulekahju kriminaalasja menetlemiseks ilma spetsialisti abita.

Erialakirjanduses aga ei peeta õigeks, et uurija teostab sündmuskoha vaatlust üksi, kuna sellega seatakse kahtluse alla uurimistoimingu teostamise igakülgsus, täielikkus ja objektiivsus.²⁵ Nende nõuete täitmise kohustus aga tuleneb otseselt kriminaalmenetluse seadusest.

---

²⁵ Vt A. Рыжаков. Следственные действия и иные способы собирания доказательств. Москва, 1997, lk 77.

Objektiivsuse all peetakse silmas, et uurimistoimingu toimetamisel peab olema välistatud isiklik huvitatus. Kuna uurimistoimingu teostajaks võivad olla üksnes uurija või prokurör, siis puudutab see eelkõige neid.

Isikliku huvitatus ja eelarvamuste vältimine on eelduseks objektiivsuse tagamisel kriminaalasja kohtueelsel menetlusel. Kuid kas objektiivsust ja seaduslikkust silmas pidades võib uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnik kaasata sündmuskoha vaatlusesse teist tuleohutusjärelvalve ametnikku või sii tuletõrje- ja päästeametnikku ?

Selle küsimuse pragmaatiline tähtsus seisneb selles, et jaatava vastuse puhul võimaldab see ulatuslikumalt kaasata sellesse tulekahju uurimise seisukohalt tähtsasse uurimistoimingu tuletõrjespetsialiste ning oluliselt tõsta sündmuskoha vaatluse toimetamise kvaliteeti ja sellega koos ka tulekahju kohtueelse menetluse tulemuslikkust.

2.3. Tulekahjuekspertiisi kriminaalmenetlusesse kaasamise õiguslik alus

Kriminaalmenetluse seaduse kohaselt omab uurija ja prokurör õigust (KrMK § 58 lg 2 sätestatud erandjuhtudel – kohustust) kriminaalasja kohtueelsel menetlusel rakendada mitteõiguslikke eriteadmisi. Peale selle rakendatakse kriminaalmenetluses ka erinevaid tehnikavahendeid (teaduse ja tehnika edusammud avardavad pidevalt kriminalistika tehnika rakendusvõimalusi), suurendades sellega kogutava tõendusliku teabe mahtu. Video- ja helisalvestused, fotograafiline talletamine, sõrme- või jalajälgede avastamine ja võrdlemine, DNA-analüüs on meetodid ja võtted, millega talletatakse füüsilise maailma liikumisi või millega muudetakse füüsilise maailma jäljed inimese tunnetuslikule praktikale kättesaadavaks ja nähtavaks.²⁶

Menetluspraktika kohaselt kaasab uurija uurimistoimingu spetsialistina enamikel juhtudel just KEKK-i eksperte, mis on ka mõistetav, sest KEKK on mitmealane riiklik ekspertiisiasutus, kus tehakse erinevat liiki ekspertiise, sealhulgas ka tulekahjuekspertiisi. KEKK-i ekspertide näol on tegemist spetsialistidega, kes omavad mitteõiguslikke

²⁶ Vt M. Rosentau. Tõendamine teadmise standardmudelil. – Juridica III/2001, lk 2005.

eriteadmisi mitmetest erinevatest teadusharudest või nende valdkondadest, millel rajanevad KEKK-is tehtavad üksikud ekspertiisiliigid.

Tulekahju kohtueelsel menetlusel toimub tulekahjueksperdi kaasamine uurimistoimingusse uurija või prokuröri vahendusel KrMK § 111¹ sätestatud korras.

Tulekahjuexpert kaasatuna uurimistoimingusse rakendab mitteõiguslikke eriteadmisi ja oskusi. Näiteks sündmuskoha vaatlusel täidab ta uurijalt saadud ülesandeid: aitab kooskõlas KrMK § 111¹ lg 3 avastada ja talletada tõendeid ning ära võtta esemeid; juhib uurija tähelepanu asjaoludele, mis seonduvad tõendite avastamise ja talletamise ning esemete äravõtmisega; annab uurijale selgitusi oma toimingute kohta.

Tulekahjuexpert kui tõendamisele kaasatud asjatundja ei oma õigust arvamuse andmiseks toimetatava vaatluse kohta, samuti ei või ta teha oma tegevuse pinnalt mingeid iseseisvaid järeldusi. Tulenevalt KrMK § 111¹ lg 4 on tal seoses tõendite avastamise ja talletamise ning esemete äravõtmisega õigus teha üksnes avaldusi, mis uurija on kohustatud kandma uurimistoimingu protokollis.

Tulekahjueksperdi kriminaalmenetlusse kaasamise vajadus on enamikel juhtudel tingitud ekspertiisi tegemise vajadusest. Kuna ekspertiisi tegemise menetluslikuks aluseks on ekspertiisimäärus, siis antud menetluslik dokument ongi eksperdi kriminaalmenetlusse kaasamise õiguslikuks aluseks. Antud väide on kooskõlas ka KrMK § 106 lg 4 sättega – uurija poolt seadusega kooskõlas tehtud määrused ja nõuded tema menetluses olevas kriminaalasjas on täitmiseks kohustuslikud kõikidele ettevõtetele, asutustele, organisatsioonidele, ametiisikutele ja isikutele.

2.4. Tuletõrjespetsialisti õiguslik seisund uurimistoimingus

Kui kaitsepolitsei-, politseiuurija ja uurija õigustega politseiametnik võivad spetsialistina kaasata sündmuskoha vaatlusesse tuleohutusjärelvalve ametnikku, siis miks ei või seda teha tulekahju asjades uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnik. Arusaamatus ja vastuväited võivad selle küsimuse puhul tekkida üksnes neil isikutel, kes ei suuda mõista spetsialisti õiguslikku seisundit kriminaalmenetluses teostatavas uurimistoimingus.

Spetsialisti õigusliku seisundi puhul sündmuskoha vaatlusel (samuti teistes uurimistoimingutes) omab määravat tähtsust see, et tal puudub igasugune menetluslik iseseisvus, kuna tema kaasamine uurimistoimingusse ja sellega koos kriminaalmenetlusse toimub uurija kaudu. Menetlusliku iseseisvuse puudumise tõttu allub spetsialist otseselt uurijale, kelle korraldused sündmuskoha vaatluse teostamisel on spetsialistile kohustuslikud. Pidades silmas, et KrMK ei võimalda spetsialistil teostada sündmuskoha vaatlust iseseisvalt, vaid üksnes osaleda selles uurija otsese juhtimise all, peab ta praktilise ülesande täitmisel kooskõlastama oma tegevuse uurijaga. Spetsialistil ei ole samuti lubatud teha mingeid järeldusi või anda omapoolseid arvamusi läbiviidava sündmuskoha vaatluse osas.

Eeltoodut analüüsides vajab selgitust küsimus: milline huvitatus menetletavast tulekahju kriminaalasjast võib tekkida tuleohutusjärelvalve ametnikul kaasatuna spetsialistina sündmuskoha vaatlusesse? Spekuleerida saab näiteks väitega, et uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnikul on sel juhul kergem tõendada ja kinnitada, et uuritava tulekahju põhjuseks ei ole tuleohutusnõuete rikkumine vaid hoopis mingi muu põhjus (nt süütamine, aine või materjali isesüttimine jms). Sellest järeldub, et niisuguste väidetega seatakse kahtluse alla sündmuskoha vaatluse läbiviimise objektiivsus. Kuid siit tõusetub järgmine küsimus: kas uurimise eksitamise eesmärgil on tarvilik, et uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnik kaasaks spetsialistina sündmuskoha vaatlusesse teise tuleohutusjärelvalve ametniku? Kindlasti ei pea, sest tal on spetsialisti uurimistoimingusse kaasamata suuremad ja paremad võimalused uurimise suunamiseks vales suunas, kuna spetsialisti näol on ühtlasi tegemist ka tunnistajaga, kes üksikasjalikult oskab kirjeldada, kuidas nägi välja tulekahju olustik, millises kohas avastati kuriteo jälgi ja asitõendeid, samuti kuidas toimus nende talletamine, äravõtmine ja pakkimine.

KrMK § 106 lg 1 kohaselt vastutab sündmuskoha vaatluse teostamise seaduspärasuse eest täielikult uurija, mitte aga sellesse kaasatud spetsialist. KrMK § 107 lg 1 aga kohustab uurijat täpselt juhinduma seaduse nõuetest ja juhtima uurimist tõe avastamise eesmärgil. Sellest aga võib järeldada, et kui spetsialist on kriminaalasjast mingil viisil huvitatud, peab ta huvitatus tekitama ka uurijal, kelle abiliseks ta on sündmuskoha vaatluse läbiviimisel. Kui aga lähtuda praktikast, mis näitab, et sündmuskoha vaatlusel seisneb spetsialisti abi, kas nõuannetes või tehnikavahendite, võtete ja meetodite

omapoolses kasutamises, siis vaevalt saab siin tegemist olla mingi isikliku huvitatusega uuritavast kriminaalasjast.²⁷

KrMK § 20 lg 3 sätestab piiranguna, et uurimistoimingusse kaasatud spetsialist ei tohi olla sugulusvahekorras kriminaalasja menetleva uurijaga. Raske on uskuda, et uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnik ei ole võimeline aru saama, kas uurimistoimingusse kaasatav tuleohutusjärelvalve ametnik on tema sugulane või mitte. Juhul, kui aga tuleb ilmsiks, et sündmuskoha vaatlusesse kaasatud spetsialist on uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametniku sugulane, kuulub ta taandamisele kriminaalasja kohtueelse menetluse üle järelvalvet teostava prokuröri poolt. Objektiivsuse tagamise eesmärgil toob nimetatud asjaoludel spetsialisti taandamine endaga kaasa ka uue sündmuskoha vaatluse läbiviimise. Ei tahaks uskuda, et uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnik oleks sellest huvitatud.²⁸

Menetluspraktika on korduvalt tõestanud, et tulekahju asjade menetlemisel on sündmuskoha vaatlusel oma iseärasused, mis nõuavad selle uurimistoimingu teostajatelt spetsiaalset kvalifikatsiooni, objektiivsust ja täpsust.²⁹ Arvestades, et tulekahju puhul on vaatlustingimused ebasoodsad (nt hoone on osaliselt või täielikult tulega kahjustatud, tulekahjukohalt eraldub suitsu ja auru) samuti selle uurimistoimingu mahukust, võivad need asjaolud mingil määral halvata uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametniku aktiivsust, mistõttu ka sündmuskoha vaatluse tulemused võivad selle all oluliselt kannatada.

Kindlasti aga hõlbustab uurija õigustega tuleohutusjärelvalve ametnikul vaatlust asjaolu, kui sündmuskohal on teine tuleohutusjärelvalve ametnik, kes spetsialistina uurimistoimingusse kaasatuna abistab teda tulekahjuga seonduvate küsimuste väljaselgitamisel.³⁰

---

²⁷ G. Ambach. Eriteadmiste rakendamine tuleohutusnõuete rikkumise ja tulekahju kohtueelsel menetlusel. Magistritöö – Akadeemia Nord. Tallinn, 2002, lk 75.

²⁸ Samas.

²⁹ Vt А. Федотов, Л. Ульянов, Б. Мегорский. Пожарно-техническая экспертиза. ВИПТШ МВД СССР. – Москва, 1978, lk 19.

³⁰ Eesti NSV-s oldi arvamusel, et tuletõrjeinspektor juurdlusorgani töötajana spetsialistiks ei sobi. Vt H. Lindmäe. Kriminaalasjade eeluurimise metoodika. Tartu Ülikool. – Tartu, 1983, lk 33.

Kui uurija õigustega tuleohutusjärelevalve ametnikul keelata teise tuleohutusjärelevalve ametniku, kes ei ole kriminaalasjast huvitatud kaasamine spetsialistina sündmuskoha vaatlusesse, tähendab see tema kui kohtueelse menetleja õiguste piiramist, kuna see on vastuolus KrMK § 111¹ lõikega 1. Küll aga ei tohi lubada spetsialistina kaasata sündmuskoha vaatlusesse tuleohutusjärelevalve ametnikku, kes on sugulusvahekorras kohtueelse menetlejaga.

2.5. Tulekahjueksperdi õiguslik seisund kriminaalmenetluses

Tulekahjueksperdi kaasamisel uurimistoimingusse spetsialistina, on ta lihtsalt spetsialist ja talle kehtivad täpselt need nõuded, mis spetsialisti puhul kehtivad. Nimelt KrMK § 111¹ sätted. Olukorra teeb teistsuguseks lihtsalt see, et kui antud kriminaalasjas määratakse tulekahjuekspertiis, siis ekspert olles ise osalenud sündmuskoha vaatluses, on teadlik kogutud teabe mahust ja tal on kergem otsustada, kas ekspertiisi tegemiseks kogutud ekspertiisimaterjal on küllaldane või mitte.

Ekspertiisi määramisel on aga tulekahjueksperdil teine staatus ning tema õiguslik seisund muutub tunduvalt. Kohtueelsesse menetlusse võivad teda määrata vastavalt KrMK-le, kas siis uurija või prokurör, kes siis teevad eksperdile ülesandeks ekspertiisi tegemise.

Ekspertiisi määramine iseenesest on kohtueelse menetleja pärusmaa, kuid ekspertiisi tegemine on pandud eksperdile või komisjoniekspertiisi puhul ekspertidele. Uurija omab vajaduse korral ainult õigust viibida ekspertiisi tegemise juures (KrMK § 158 lg 5). See staatus on eksperdil juba pikemat aega, nimelt oldi juba 1940ndatel avramusel, et eksperdil on protsessis iseseisev seisund ja tema arvamus on iseseisev tõendite liik.³¹

KS sätestab kohtueksperdi, riiklikult tunnustatud eksperdi ja riiklikus ekspertiisiasutuses töötava eksperdi õiguslikku seisundit. Siia alla kuuluvad ka KEKK-is töötavad tulekahjueksperdid. Antud riikliku asutuse töötajatele kehtivad ka nõuded, mis on sätestatud eelpool nimetatud seaduses, kuid eksperdi staatus kriminaalmenetluses tuleneb ikkagi KrMK-i sätetest.

---

³¹ E. Leventon. Ekspertiis Nõukogude kriminaalprotsessis. 1946, lk 6.

3. TULETÕRJESPETSIALISTI MÄÄRAMINE EKSPERDIKS

3.1. Tuletõrjespetsialisti eksperdiks määramise õiguslik alus

Tuletõrjespetsialisti eksperdiks määramise õiguslik alus tuleneb KrMK sätetest. KrMK lubab ekspertiisi teha ülesandeks nendele isikutele, kellel on asjakohased eriteadmised (KrMK § 59 lg 2). Võimalusel eeldab protsessinorm eksperdi määramist KEKK-is töötavat või riiklikult tunnustatud eksperti, kuid seadus lubab ka muid isikuid ja seda teatud tingimustega. Eksperdiks määratud tuletõrjespetsialist on protsessinormi ja KS § 4 lg 2 mõttes just seesama muu isik. Nõudeks on seejuures, et tal peavad olema asjakohased mitteõiguslikud eriteadmised.

Kriminaalmenetluse seadus näeb ette, et uurija menetledes kriminaalasja, on tunnistanud ekspertiisi tegemise vajalikuks, koostab ekspertiisimääruse, milles esitab ekspertiisi määramise põhjenduse, eksperdi nime, ekspertiisiks vajalikud lähteandmed ja materjalid ning eksperdile esitatud küsimuse(d). Kui tegemist on vannutamata isikuga, peab uurija KrMK § 158 lg 4 kohaselt eksperdiks määratud tuletõrjespetsialisti (nt tuleohutusjärelevalve ametnikku) hoiatama vastutusest teadvalt vale eksperdiarvamuse andmise eest vastavalt KarS § 321. Selle kohta võtab uurija eksperdiks määratud vannutamata isikult allkirja ja lisab hoiatuse toimikusse. Kuna tuleohutusjärelevalve ametnik on väljaspool riiklikku ekspertiisiasutust töötav isik, peab uurija välja selgitama isiku huvitatuse puudumise asjas, tegema talle selgeks tema kohustused ja õigused vastavalt KrMK §-le 60, mis on kooskõlas ka KrMK § 158 lg 3 sättega. Sama paragrahvi ja lõike kohaselt peab uurija eksperdiks määratud tuleohutusjärelevalve ametnikuga leppima kokku ekspertiisi tegemise tähtaja.

Tulles tagasi ühe oluliseima nõude juurde, mida tuleohutusjärelevalve ametnikult vajatakse, on asjakohased mitteõiguslikud eriteadmised. Käesolevas uurimustöös on esimeses peatükis lahatud ja defineeritud tulekahjueksperdi mõistet. Selleks võib olla tuletõrjespetsialist, kelle mitteõiguslikud eriteadmised on antud kriminaalasja lahendamiseks vajalikud. Et tuletõrjespetsialist peab olema läbinud vähemalt Päästeameti poolt kinnitatud riigi ja kohaliku omavalitsuse päästeasutuse järelevalveametnike tuletõrje- ja päästetöödealane 300 tunnise kursuse, on tuleohutusjärelevalve ametnikul olemas kõik eelised, osalemaks kriminaalasjas tulekahjueksperdina. Siinkohal on probleemiks ametniku isiklik teadmiste ja kogemuste pagas, mida ekspertiisi tegemine

eeldab. See aga on juba uurija otsustada, millist isikut ta tulekahjuekspertiisi tegemiseks pädevaks peab.

3.2. Probleemid tuletõrjespetsialisti määramisel eksperdik

Kriminaalmenetluse seadus ei tee takistusi teha ekspertiisi tegemise ülesanne tuleohutusjärelvalve ametnikule või muule tuletõrjespetsialistile. Samas aga kooskõlas KrMK § 158 lg 3 peab väljaspool riiklikku ekspertiisiasutust eksperdik määratav isik olema nõus ekspertiisi tegema.

Experdik määramisel on eelduseks mitteõiguslikud eriteadmised ja teadmised. Samas aga peab tõdema, et ekspertiisi tegemisel peab tundma KrMK sätete järgi eksperdi menetluslikke õigusi ja kohustusi, ekspertiisi tegemise menetluslikku korda ning teada, kuidas koostada ekspertiisiakti või ekspertiisist keeldumise akti.³²

Experdi uuringud erinevad oma iseloomult oluliselt objekti uurimisest vaatlusel, kuna eksperdi uuringutes selgitatakse mitteõiguslike eriteadmiste pinnalt uuritava nähtuse olemus ja antakse kindlaks tehtud asjaolule teaduslik põhjendus. Uuringutele on reeglina iseloomulik rakendada laboratoorseid uurimismeetodeid. Mõnikord kaasnevad nendega muutused objekti tunnustes, mis omavad tähtsust tõendamise seisukohalt.

Laboratoorsed uurimismeetodid vajavad nüüdiseadusele vastavaid tehnikavahendeid, mida KrMK normid ei reguleeri. Siit ka üks probleemidest, kui on vaja määrata eksperdik tuletõrjespetsialisti, ei ole sugugi kindel, kas viimane vastavat tehnikat või vähemalt ligipääsu nendeni omab, lisaks kõigele ka tehnikat kasutada oskab.

Kriminaalmenetluse seadus näeb ette piiranguid juhul, kui tuletõrjespetsialist on eelnevalt andnud või annab antud kriminaalasjas õigusabi isikutele, kelle huvid on vastuolus isikute huvidega, keda nad kaitsevad või esindavad. Niisamuti on samas KrMK § 20 keelatud osaleda tuletõrjespetsialistil eksperdina, kui ta on sugulussuhetes kohtueelset menetlust teostava isikuga.

---

³² H. Lindmäe. Osund teos, lk 12.

KrMS eelnõu § 96 lg 1 p 1 näeb eksperdi taandamise alusena ette eksperdi varasemat osalust kriminaalasjas muu subjektina, samuti kui ta ei saa mingil muul põhjusel olla erapooletu või ta on ametialluvuses või muus sõltuvuses teisest kriminaalmenetluse subjektist. Subjektideks kriminaalmenetluses loetakse protsessinormi järgi menetlusosalisi, kelleks kooskõlas KrMK § 34 võivad olla kahtlustatav, süüdistatav, kohtualune ja nende kaitsja, prokurör kohtulikus menetluses ning kannatanu, tsiviilhageja, tsiviilkostja ja nende esindaja.

4.EKSPERDI ÕIGUSTE JA KOHUSTUSTE ANALÜÜS TULEKAHJU-EKSPERTIISI MÄÄRAMISEL JA TEGEMISEL

4.1. Eksperti õiguste ja kohustuste tekke alus

Aluse eksperti õigustele ja kohustustele annavad KrMK sätted, kohtuekspertidile lisaks veel KS sätted. Kriminaalmenetluses rakendatava eksperti õiguste ja kohustuste tekke alus on sätestatud KS § 22, kus on öeldud, et eksperti õigused ja kohustused tekivad kahel viisil: 1) kohtuekspertidil ekspertiisimäärusele märgitud ekspertiisikorralduse alusel ja 2) muul isikul menetleja ekspertiisimääruse alusel. Ekspertiisi määramise õigust omavad kohtueelsel menetlusel uurija ja prokurör. Ekspertiisi määramise aluseks on uurija endapoolne otsus ja muude isikute poolsed taotlused ja juhised. Täpsemalt saab seda selgitada KrMK-s sätestatuga, kus on nimetatud täpselt need muud isikud, kes omavad õigust taotleda või kirjaliku juhiseiga soovitada ekspertiisi määramist.

Eksperti õigused ja kohustused saavad alguse uurija poolt koostatud ekspertiisimäärusest. Eelnevalt peab olema vajadus põlemisse puutuvate asjaolude väljaselgitamiseks, mis nõuab mitteõiguslikke eriteadmisi³³. See on siis KrMK § 58 lg 1 kohaselt.

Ekspertiisi määramise ajendiks võib olla ka KrMK § 157 lg 2 kohaselt süüdistatava või kahtlustatava avaldus, kus võib olla märgitud nii eksperti isik kui ka ekspertiisimaterjali täiendamise ja isegi kordus- või täiendekspertiisi tegemine.

KrMK § 107 lg 2 kohaselt võivad lisaks sama koosseksi § 157 märgitud süüdistatavale ja kahtlustatavale ekspertiisi taotleda kõik teised menetlusosalised. Siinkohal tuletades veelkord meelde, et menetlusosalised on sätestatud KrMK § 34, kus on öeldud, et kriminaalmenetluse osalised on kahtlustatav, süüdistatav, kohtualune ja nende kaitsja, prokurör kohtulikus menetluses ning kannatanu, tsiviilhageja, tsiviilkostja ja nende esindaja. Teised kõik on menetluses osalejad, kaasa arvatud ka ekspert.

---

³³ Ambach, G. 2000. Metoodilised soovitusel ja juhised tuleohutusnõuete rikkumise ja tulekahju kohtueelseks menetluseks. Tallinn: Päästeamet, 59.

Ekspertiisi määramist võib soovitada uurimisjuht (KrMK § 107¹ lg 1 p 2) kirjalike juhendite näol. Niisamuti võib kirjalikke juhiseid ekspertiisi määramiseks anda ka prokurör (KrMK § 120 lg 2 p 5), kuid siinkohal ei tohi unustada, et uurija on menetluse iseseisev ning kõik toimingud antud kriminaalasjas käivad kooskõlas uurijaga ja kõiki toiminguid teostab kriminaalasjas uurija isiklikult kui uurija ei ole seda muudmoodi ette näinud. Seetõttu on uurijal ka õigus kõik taotlused ja juhised tagasi lükata, kuid ta peab oma tegu (näiteks ekspertiisist keeldumist) põhjendama. Prokuröri juhistega mittenõustumise korral esitab uurija kõrgemalseisvale prokurörile toimiku koos oma kirjalike vastuväidetega (KrMK § 106 lg 2). Taotletud ettepanekud võib uurija tagasi lükata, kuid nendega mittenõustumine peab olema määruses või otsuses motiveeritud (KrMK § 59 lg 4).

4.2. Ekspertiisi õigused tulekahjuexpertiisi tegemisel

KrMK § 60 lg 1 ütleb, et eksperdil on ekspertiisi tegemisel õigus:

1) tutvuda ekspertiisi tegemiseks vajalike kriminaalasja materjalidega. Sama koodeksi § 158 lg 2 näeb ette niisamuti ekspertiisimaterjaliga tutvumise. Tulekahjuexpertiisi ekspertiisiobjektideks on sündmuskoha olustik, terministe kahjustustega ehituskonstruksioonid ja nende osad, elektri- ja tehnilised seadmed ning nende detailid, isesüttimisele kalduvad ained ja materjalid, kohapealsed tuletõrjetehnikavahendid, põlenud ainete jäägid jms. Erialakirjanduses ollakse arvamusel, et ekspertiisiks vajalikud materjalid jagunevad kaheks: uurimis- ja tutvumismaterjalid³⁴. Uurimismaterjal koosneb ekspertiisi ülesande lahendamiseks vajalikust teabest, mida eksperdil on võimalik koguda tulekahjuexpertiisi tegemisel ning millele ekspert rajab oma järelduse- eksperdi arvamuse. Tutvumismaterjaliks peetakse aga ekspertiisi tegemisel tähtsaid toimiku materjale, kus on fikseeritud ekspertiisiesemesse puutuvad andmed. Kusjuures tutvumismaterjal jaguneb omakorda kaheks: abi- ja eksperdi järeldust mõjustav materjal. Abimaterjali all tuleb mõista siis andmeid, mida ekspert vajab ekspertiisiülesande mõistmiseks, ekspertiisiversioonide püstitamiseks, uurimismetoodika valimisel ja uuringute käigu kavandamisel, uurimisobjekti omaduste ja tunnuste selgitamisel ning

³⁴ Ambach, G. 1999. Tulekahjuexpertiisi ettevalmistamine ja määramine tulekahju kohtueelsel uurimisel. Tallinn: Ilo Kirjastus.8-14.

uuringute tulemuste hindamisel. Ekspertiisi järeldust mõjustav materjal omab aga tähtsust ekspertiisi arvamuse rajamisel. Tutvumismaterjaliks võib pidada sündmuskoha vaatlusprotokolli koos lisadega, ülekuulamisprotokolle, tulekustutus-päästemeeskondade sündmuskohale väljasõidu protokollarvestuskaarti, põlenud hoone plaani, elektrijuhtmestiku skeemi, seadmete jooniseid, fotosid, kirjalikke seletusi, ilmajaama õiendit tuule suuna, kiiruse, sademete ja välgu kohta, andmeid objekti ehitusliku iseloomustuse ja objektis kasutatavate tehnoloogiate kohta. Eelpool nimetatud uurimis- ja tutvumismaterjalid ei ole kohustuslikud, vaid nende vajadus sõltub alati vastavalt olukorrale.

2) taotleda ekspertiisimaterjali täiendamist. Kui ekspertiisile esitatav materjal ei ole piisav ekspertiisi arvamuse andmiseks, on tal õigus taotleda ekspertiisimaterjali täiendamist. Vastasel juhul esitab ekspert ekspertiisist keeldumise akti, kus ta ka põhjendab oma keeldumise põhjust ning seda just KrMK § 60 lg 3 p 1 alusel.

3) taotleda, et uurija, prokuröri või kohtu loal viibiks ekspertiisi tegemise juures isik, kes võib anda ekspertiisuuringuteks vajalikke selgitusi. Kuna sündmuseid on erinevaid, võib tekkida vajadus kolmanda isiku järgi, kes on võimeline andma selgitusi teatud küsimustele, mis võivad omada tähtsust ekspertiisi läbiviimisel ja ekspertiisi arvamuse andmisel.

4) viibida uurija loal kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu ja tunnistaja ülekuulamise ning teiste uurimistoimingute juures ja esitada ülekuulatavale uurija kaudu küsimusi. Kui ekspertiisi tegemisel ja ekspertiisi arvamuse andmisel on vaja eelpool nimetatud isikutelt teatud informatsiooni, mida on võimalik hankida ülekuulamise ja/või küsitlemise kaudu, on ekspertiisil õigus ka osaleda vastavate toimingute juures, kuid ise ta neid läbi viia ei või.

5) seada ja lahendada omal algatusel ekspertiisimääruses esitamata jäetud ekspertiisimääruse ülesanne. Juhul kui ekspertiisimääruse määranud isik on jätnud tulekahju tehniolude faktilise poole pealt märkimata mõne tähtsa elemendi, mis võib tähtsust omada eelkõige just tõendamise seisukohalt, on ekspertiisil õigus see puudus likvideerida ja seada uus ülesanne ning lahendada see.

KrMK § 60 lg 3 kohaselt on eksperdil õigus keelduda ekspertiisi tegemisest järgnevatel põhjustel: kui ekspertiisimaterjal on puudulik ja seda pole võimalik täiendada või kui lisamaterjali saamise taotlust ei rahuldata; kui kõik ekspertiisiülesanded on väljaspool tema eriteadmisi või kui ta ei ole kriminaalasjas erapooletu. Need on õigused, mille tähtsuse ja olemasolu üle otsustab ekspert ise. Nende faktide alusel moodustab ekspert vastavalt KrMK § 160¹ ekspertiisist keeldumise akti. Muudatus selles valdkonnas ilmus 2001. aastal Riigi Teatajas³⁵. Muudatus toimus nimelt eksperdi õiguste osas, kuhu lisati juurde, et eksperdil on õigus küll keelduda ekspertiisist kui ekspertiisimaterjal ei ole piisav, kuid seda juhul kui materjali ei täiendata või ei ole võimalik täiendada. Sellega pandi eksperdile peale põhimõtteliselt ka kohustus- taotleda ekspertiisimaterjali täiendamist.

Experdi poolt teostatava ekspertiisi tegemise aluseks on ekspertiisimäärus, kus on olemas eksperdile määratud ülesanne küsimus(t)e vormis. Väga suurt tähtsust omab ka küsimuse ülesehitus ja sisu, kuna vastavalt sellele on oodata ka vastust- eksperdi arvamust. Seetõttu omab ekspert mõnes mõttes isegi õigust nõuda küsimustiku korrektset esitamist, mis väldiks edaspidiseid konflikte. Erialakirjanduses on ette nähtud teatud metoodilised juhised, millest küsimustiku koostajad peavad lähtuma³⁶:

- 1) Küsimused peavad olema formuleeritud konkreetsetena ega tohi olla üldsisulised.
- 2) Küsimused peavad olema sõnastatud objektiivses vormis, kust ei tohi ilmnedä süüdistav ega õigustav tendents.
- 3) Küsimusele vastamine peab olema kaasaegse teaduse taseme seisukohalt võimalik.
- 4) Küsimustik ei tohi väljuda eksperdi spetsiaalsuse raamidest.
- 5) Eksperdile esitatavad küsimused kokku peavad sisaldama kõiki vastavate eriteadmiste abil konkreetsetes asjas selgitamist vajavaid asjaolusid.
- 6) Küsimused peavad olema lühikesed, selged ja täpsed.
- 7) Küsimused peavad olema formuleeritud ning järjestatud selliselt, et iga järgnev tuleneks loogiliselt eelmisest ja oleks selle sisuliseks edasiarenduseks.
- 8) Küsimused ei tohi olla juriidilise sisuga

KS § 24 annab eksperdile eksperdiuuringutes õiguse kasutada ka abipersonali, kelle tööd ta ka juhendab ja kontrollib.

³⁵ RT I 2001, 53, 313.

³⁶ Püssa, O. 1966. Ekspertiisi määramine ja tegemine. Tartu, 54-55.

Teisalt lähenedes, võib võtta ka eksperdile määratud kohustuste tegemist eksperdile õiguste andmist, sest kui tal ei oleks õigusi läbi viimaks oma kohustusi, ei oleks ta ka selleks suuteline. Menetluskoodeksist seda otseselt küll välja ei loe, kuid muud moodi ei ole see mõeldavgi.

4.3. Eksperdi kohustused tulekahjuekspertiisi tegemisel

KrMK § 60 lg 2 kohaselt on ekspert kohustatud:

1) Tegema ekspertiisi. Eksperdile ekspertiisi määramise korral on ekspert kohustatud ekspertiisi tegema, välja arvatud juhud, mil ekspertiisi tegemine ei ole võimalik, mille alusel ekspert ka kas ekspertiisimaterjali täiendamist taotleb või ekspertiisist keeldumise akti koostab.

2) Ilmuma uurija, prokuröri või kohtu kutsel ülekuulamisele.

3) Tagama eksperdiuuringute igakülguse, täielikkuse ja objektiivsuse ning eksperdiarvamuse teadusliku põhjendatuse.

4) Hoidma saladuses temale ekspertiisi tegemisel teatavaks saanud asjaolud, mida võib avaldada üksnes menetleja kirjalikul loal.

KrMK § 61 lg 4 kohaselt lasub eksperdil ka kohustus tasuda tema mõjuva põhjuseta ilmumata jätmisest tingitud kulud.

Lisaks eelpool toodule on ekspert kohustatud vastavalt KS § 23 lg 2. juhendama ja kontrollima abipersonali tegevust ning säilitama ekspertiisiandmed. Täpsemalt on sätestatud säilitatavad ekspertiisiandmed KS § 25, kus on ette nähtud, et riiklikult tunnustatud ekspert peab tehtud ekspertiiside arvestust ja säilitab need arvestusandmetena:

1) ekspertiisi määranud menetleja nime

2) menetlusasja numbr

3) ekspertiisimääruse kuupäeva

4) ekspertiisi liigi

5) ekspertiisiobjekti või isiku andmed, kelle kohta ekspertiis on määratud

6) ekspertiisiakti või ekspertiisist keeldumise akti koostamise kuupäeva

Kusjuures andmeid tuleb säilitada viis aastat.

Kohustuslikud on ka KrMK § 160 või 160¹, seda vastavalt olukorrale, kas ekspertiisi akt või ekspertiisist keeldumise akt.

1. Ekspertiisiaktist peab väljenduma ekspertiisi tegemise tingimuste, käigu ja tulemuste kirjalik väljendus. Akt jaguneb kolmeksks: sissejuhatuseks, põhiosaks ja lõpposaks

- Sissejuhatuses peab olema välja toodud: akti koostamise koht ja kuupäev; kes on ekspertiisi määranud, millal on ekspertiisimäärus koostatud või eksperdile edastatud; kriminaalasja number; ekspertiisi liik; andmed eksperdi kohta; ekspertiisiobjekti nimetus või isiku nimi, kellele on ekspertiis tehtud; kas ja millal on taotletud ekspertiisimaterjali täiendamist ja millal on taotlus rahuldatud; ekspertiisi tegemise lähteandmed; ekspertiisi tegemise juures viibinud isikud; ekspertiisimääruses esitatud ja eksperdi omaalgatuslikult sõnastatud küsimused.

- Ekspertiisiakti põhiosas märgitakse: eksperdiuuringute kirjeldus; uuringutulemuste hindamine ja eksperdiarvamuste põhjendus.

- Ekspertiisiakti lõpposas esitatakse eksperdiarvamus, mis peab rajanema uuringutel ja tulenema nendest.

Sellele kirjutab alla vastavalt selle teinud ekspert või ekspertide komisjon. Lahkarvamuste korral on igal eksperdil õigus oma eksperdiarvamus koostada.

2. Ekspertiisist keeldumise akt peab sisaldama samu andmeid, mida sisaldab ekspertiisiakti sissejuhatav osa ning põhjendatakse ekspertiisist keeldumist.

KOKKUVÕTE

Õiguspõhise demokraatlikud põhiprintsiibid, sealhulgas süütuse presumpatsioon, samuti uurimisasutustele, prokuratuurile ja kohtule esitatavad üha suuremad nõudmised tingivad kuritegude igakülgeks ja objektiivseks menetlemiseks vajalike vahendite ja võtete pideva täiustamise, nüüdisaegse teadus- ja tehnikasaavutuste võimalikult efektiivse kasutamise.

Kaasaja kriminaalmenetluse oluliseks vahendiks on eriteadmised, mis võimaldavad nüüdisteaduse ja –tehnika saavutusi kasutades suurendada kriminaalasjas tähtsust omava tõendusteabe mahtu ja selle usaldusväärsust.

Tulekahjude kohtueelse menetluse analüüs näitab, et sõltuvalt uurimisobjektist nõuavad tulekahjuga seotud kuriteod nende kiireks ja täielikuks avastamiseks ning süüdlaste väljaselgitamiseks nii õiguslike kui ka mitteõiguslike eriteadmiste kasutamist.

Tulekahjukohal on tulekahjueksperdi või tuletõrjespetsialisti osavõtt vajalik sel juhul, kui on tarvis: 1) rakendada mitteõiguslike eriteadmisi ja kasutada kriminalistikavahendeid kuriteojälgede avastamisel ja esemelisel talletamisel ning asitõendina kasutatavate esemete äravõtmisel ja pakkimisel; 2) rakendada erinevaid tehnikavahendeid vaatluse tingimuste, käigu ja tulemuste talletamiseks; 3) koguda ja talletada tulekahjueksperdi jaoks vajalikku ekspertimaterjali ja 4) abistada uurijat vaatluse taktika kavandamisel.

Tulekahju kohtueelsel menetlusel toimub tuletõrjespetsialisti või tulekahjueksperdi kaasamine sündmuskoha vaatlusesse uurija vahendusel KrMK § 111¹ sätestatud korras, mistõttu sõltumata nende initsiatiivist ja soovist osaleda uurimistoimingus, ei ole see võimalik ilma uurijata, kuna menetluslikult on tema uurimistoimingu teostaja.

Tulekahjueksperdi või tuletõrjespetsialisti ülesandeid sündmuskoha vaatluses vaadeldakse külgnevalt uurija ülesannetega. Kuna neil kaasatuna uurimistoimingusse puudub igasugune menetluslik iseseisvus, on uurija korraldused neile täitmiseks kohustuslikud. Oma toiminguid peavad nad kooskõlastama uurijaga. Teostatavad toimingud, nende käik ja tulemused aga talletatakse uurimistoimingu protokollis.

Ekspertdist kui konkreetsest kriminaalmenetluse subjektist võib kohtueelsel menetlusel rääkida vaid siis, kui uurija või prokurör on koostanud ekspertiisimääruse, mis on ekspertiisi tegemise menetluslikuks aluseks ning millega ekspertiisi tegemise kohustus on pandud eksperdile või komisjonieks-pertiisi puhul ekspertidele. Ekspertdiks võib määrata ainult füüsilist isikut, mitte aga ekspertiisiasutust. Tulekahjuekspertdiks olek tähendab isiku menetluslikku seisundit, mitte aga ametit.

Ekspertiisi õigused ja kohustused tulekahjuekspertiisi tegemisel kriminaalasjas sätestatakse kriminaalmenetluse seaduse ja alates 01.01.2002 ka kohtuekspertiisiseadusega. Ekspertiisi tegemisel peab ekspert tundma KrMK sätete järgi oma õigusi ja kohustusi ning ekspertiisi tegemise menetluslikku korda.

Ekspertiisi õiguste hulgast on seadusandja välja jätnud ekspertiisi õiguse oskuste kasutamisele, mis spetsialistile jällegi lubatud on. Nimelt annab seadusandja eksperdile õiguse kasutada üksnes mitteõiguslikke eriteadmisi. Autor on arvamisel, et see ei ole õige, kuna teadmiste kasutamine ilma oskusteta ei ole mõeldav.

Tulekahjuekspertiisi tegemisel täidab ekspert üksnes ekspertiisimäärusest tulenevaid ülesandeid. Ekspertiisimaterjalide puudulikkuse korral teatab ekspert sellest viivitamatult tulekahju-ekspertiisi määrajale, kes on kohustatud sellele koheselt reageerima. Vastasel korral viib ekspert tulekahjuekspertiisi läbi olemasolevate materjalide põhjal või koostab KrMK § 160¹ lg 1 ekspertiisist keeldumise akti.

Tulekahjuekspertiisi kohustused on seotud tema vastutusega oma kohustuste täitmata jätmisega, mis ilmneb KrMK § 78² lõikest 2.

Tulekahjude kohtueelse menetluse praktika on näidanud seda, et mitteõiguslikke eriteadmisi tuletõrje- ja päästealal aga ei rakendata piisaval määral, millega võib kaasneda hulk probleeme.

SUMMARY

The democratic principles of administration of justice, *inter alia*, the presumption of innocence, as well as the increasingly strict demands imposed on investigative bodies, the Prosecutor's Office and court require that the means and measures needed for the comprehensive and objective conduction of proceedings in criminal offences be continually improved, and that the use of state-of-the-art scientific and technical achievements be maximised.

An important means of the contemporary criminal proceedings is the specific expertise that allows for increasing the volume and reliability of the evidentiary information relevant to the criminal matter by utilising the state-of-the-art scientific and technical achievements.

An analysis of the pre-trial proceedings related to fires indicates that, depending on the object of investigation, the expeditious and full detection of criminal offences related to fires and ascertainment of offenders require that both specific judicial and non-judicial expertise be used.

The participation of a fire expert or a fire fighting specialist in the fire area is required if the following is necessary: 1) to use specific non-judicial expertise and forensic science means for detecting the evidentiary traces of the criminal offence and preservation of the related objects as well as for confiscation and packaging of physical evidence; 2) to use different technical means for preserving the conditions, course and results of the inspection; 3) to collect and preserve the materials required for the expert assessment of a fire, and 4) to assist the preliminary investigator when planning the investigation tactics.

During the pre-trial proceedings related to fires, a fire specialist or fire expert is involved in the inspection of the scene of the criminal offence through the investigator according to the procedure specified in § 111¹ of the Code of Criminal Procedure; thus, irrespective of their initiative and wish to participate in the investigative activities it cannot be accomplished without the investigator, since he or she is the person responsible for investigative activities from the point of view of the proceeding.

The tasks of the fire expert or specialist related to the inspection of the scene of the criminal offence are examined in parallel with the tasks of the investigator. When participating in investigative activities, the expert or specialist cannot be independent with regard to the proceedings, the orders of the investigator are mandatory for them. Their activities must be approved by the investigator. The activities performed, their course and results are recorded in the minutes of investigative activities.

During the pre-trial proceedings, the expert may be regarded as a specific subject of criminal proceedings only when the investigator or prosecutor has prepared an order on expert assessment, serving as the procedural basis for the expert assessment and imposing the obligation to conduct the expert assessment on an expert or, in the case of an expert committee, experts. Only a natural person and not a forensic institution may be appointed as an expert. The position of a fire expert is indicative of the procedural status of the person, not of his or her occupation.

The rights and duties of the expert during the expert assessment of a fire in a criminal matter are provided by the Code of Criminal Procedure and, since 1 January 2002, also by the Forensic Examination Act. When conducting the expert assessment, the expert must know his or her rights and duties according to the provisions of the Code of Criminal Procedure and the procedure for conducting the expert assessment.

The legislator has eliminated from among the rights of the expert the right to use the skills, which, however, is itted for the specialist. More specifically, the legislator grants the expert the right to use only his or her specific non-judicial expertise. The author is of the opinion that this is incorrect as it is impossible to use knowledge without skills.

When conducting the expert assessment of a fire, the expert performs only the duties arising from the order on expert assessment. If the materials of the expert assessment are insufficient, the expert notifies the person ordering the expert assessment promptly thereof, and he or she is obliged to respond immediately. Otherwise, the expert conducts the expert assessment of a fire on the basis of the existing materials or prepares a report

on his or her refusal to conduct the expert assessment on the basis of § 160¹ (1) of the Code of Criminal Procedure.

The duties of the fire expert are related to his or her liability for the failure to perform his or her duties, as it appears from § 78² (2) of the Code of Criminal Procedure.

The practice of the pre-trial proceedings related to fires has indicated that specific non-judicial expertise is not used to a sufficient extent in fire fighting and rescue, which may give rise to several problems.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Adojaan, J.** 1979. Riigi- ja ühiskonnavara kaitsest. Tallinn: Eesti Raamat, 49
2. **Ambach, G.** 2001. Eriteadmiste rakendamine tuleohutusnõuete rikkumise ja tulekahju kohtueelsel menetlusel. Magistritöö. Tallinn.- Akadeemia Nord, 62
3. **Ambach, G.** 2000. Metoodilised soovitused ja juhised tuleohutusnõuete rikkumise ja tulekahju kohtueelseks menetluseks. Tallinn: Päästeamet, 59
4. **Ambach, G.** 1999. Tulekahju ekspertiisi ettevalmistamine ja määramine tulekahju kohtueelsel uurimisel. Tallinn: Ilo Kirjastus, 16
5. **Kergandberg, E.** 1990. Algteadmisi kriminaalprotsessist. Tallinn: Olion, 39
6. **Kergandberg, E.** 1981. Eriteadmiste mõistest kriminaalprotsessis. - Nõukogude Õigus 2, 106
7. **Leventon, E.** 1946. Ekspertiis Nõukogude kriminaalprotsessis, 5
8. **Lindmäe, H.** 1995. Kohtuekspertiisi õiguslik reguleerimine kriminaal-, tsiviil- ja haldusprotsessiseaduses. - Juridica 2, 55
9. **Lindmäe, H.** 1995. Menetlustaktika I. Tartu. – Tartu Ülikool. JTK, 11
10. **Lindmäe, H.** 1992. Küberneetilised juhtimissüsteemid kohtuekspertiisi korraldamisel kriminaalprotsessis. Tartu Ülikooli Toimetised 949, 24
11. **Lindmäe, H.** 1983. Kriminaalasjade eeluurimise metoodika. Tartu Ülikool. – Tartu, 33.
12. **Lindmäe, H.** 1982. Kohtuekspertiis. Tallinn: Eesti Raamat, 8
13. **Lindmäe, H.** 1976. Kriminallistika tehnika. Tallinn: Eesti Raamat, 29
14. **Mauer, K.** 2000. Õigusleksikon. Tallinn, 291
15. **Pohl, K.-D.** 1981 Handbuch der Naturwissenschaftlichen Kriminalistik. – Kriminalistik Verlag. Heidelberg., 91.
16. **Püssa, O.** 1966. Ekspertiisi määramine ja tegemine. Tartu, 54-55
17. **Rosentau, M.** 2001. Tõendamine teadmise standardmudelil. – Juridica III, 2005.
18. **Somer, J.** 1996. Sündmuskoha vaatlus. Paikuse Politseikool, 73
19. **Белкин, Р.** 1993 Криминалистика: Краткая энциклопедия. – Москва: Большая Российская энциклопедия, 80.
20. **Кутушев, В.** 1976. К вопросу об участии специалиста в производстве следственных действий. ? Вопросы криминалистики и судебной экспертизы. – Вып. I.- Б. М.: Изд-во Саратовского ун-та, 35.

21. **Рыжаков, А.** 1997. Следственные действия и иные способы собирания доказательств. Москва, 77.
22. **Суровегина, Н.** 1984. Индивидуальный субъект: уединство опыта и деятельности / Опыт и его место в социальном познании: Сб. Науч. трудов / Калининский гос. ун-т. Калинин, 149.
23. **Федотов, А. Ульянов, Л. Мегорский, Б.** 1978. Пожарно-техническая экспертиза. ВИПТШ МВД СССР. – Москва, 19.

KASUTATUD ALLIKAD

24. Eesti NSV kriminaalprotsessi koodeks. 1965. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Eesti Raamat., 113. komm. 1.
25. Karistusseadustik- RT I 2001, 61, 364; 2002, 44, 284; 56, 350; 64, 390; 82, 480; 105, 612; 2003, 4, 22.
26. Kohtuekspertiisiseadus- RT I 2001, 53, 309.
27. Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskuse põhimäärus- RTL 2002, 46,644.
28. Kriminaalmenetluse koodeks- ENSV ÜT 1961,1 ,4 ja lisa; RT I 2002, 85, 503; 2003, 13, 67; 26, 156.
29. Kriminaalmenetluse koodeksi, kriminaalkoodeksi, haldusõiguserikkumise seadustiku, apellatsiooni ja kassatsiooni, kriminaalmenetluse seadustiku, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise seadus- RT I 2001, 53, 313.
30. Politsei ning tuletõrje- ja päästeasutuste koostöö korra tulekahju, plahvatuse, tehnoloogilise avari, radioaktiivse saastatuse ja muu õnnetuse sündmuskohal- RTL 1996, 54, 336.
31. Riigi ja kohaliku omavalitsuse tuletõrjärelevalve ametiisiku kvalifikatsiooninõuete kehtestamine- RTL 1994, 47/48.
32. Sisekaitseakadeemia põhimäärus- RT I 1998, 51, 770.
33. Siseministri 3. mai 1996. a määruse nr 7 muutmise- RTL 1999, 53, 717.
34. Väike- Maarja Päästekooli põhimäärus- RTL 1999, 19, 205.

LISAD

Lisa 1

Aasta	Tulekahjuekspertiiside arv	Tulekahjude arv
1998	106	10758
1999	109	13546
2000	109	12346
2001	139	10848
2002	141	17311

Lisa 2

Elektrilise küttekeha pealt visati hõõguv kalts toa nurka diivanvoodile.

Tule leviku teede kindlaks tegemiseks asetati diivani tükid õigesse asendisse.

Tulekahjukohtadele viitasid antud juhul diivani, põrandaliistu ja pesukorvi kahjustused.

Lisa 3

Veoauto VOLVO FH. Tegemist on süütamisega 2. trepiastmelt, kust leiti ekspertiisi käigus põlevvedelikku.

Lisa 4

Tulekahju kontoriruumis, kus põles prügiurn. Seinal on näha tulekoonuse jälgi.
Esimesel pildil on uue prügiurniga loodud esialgne situatsioon, mis annab kinnitust asjaolule, et põlev ese võis olla prügiurn.

